

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ

Шмагайло Ю.А.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: shmahailo.yurii522@vu.cdu.edu.ua*

Проблема нормативно-правового забезпечення та регулювання розвитку закладів соціокультурної сфери є однією із важливих для функціонування культурної політики держави. Це пов'язано насамперед з використанням законодавства як ефективного інструменту законодавчої політики держави та вагомим важелем її дотримання в суспільстві. Управлінська діяльність в галузі культури та мистецтва в Україні здійснюється на основі системи нормативно-правових актів. З огляду на це, існує три групи нормативно-правових документів, а саме: основні, галузеві, місцеві.

До основних законодавчих актів належать ті, які здійснюють регулювання загальних питань функціонування соціокультурної сфери, зокрема це Конституція України й Закон України «Про культуру». Закон України «Про культуру» містить правові основи культурної діяльності суспільства, регулює суспільні відносини в державі, пов'язані з створенням, збереженням, використанням, популяризацією культурної спадщини та цінностей [1]. У п'ятому розділі цього закону визначено критерії фінансування культурно-мистецьких закладів, зазначено, що основна мережа закладів культурної сфери обов'язково фінансується за нормативними принципами, згідно з чинним законодавством Української держави, як з державного, так і місцевого бюджетів. Крім цього фінансування відбувається через доходи від господарської діяльності та надання платних послуг. Джерелами такого фінансування можуть бути державні субсидії, благодійні пожертви державних організацій, добровільні пожертви фізичних та юридичних осіб.

Для успішної діяльності закладів соціокультурної сфери важливе значення має залучення позабюджетних коштів. Особлива увага наголошується на системі грантів, благодійності, спонсорства та меценатства. Деякі вчені зазначають, що для поліпшення позабюджетного фінансування повинні бути розроблені та впровадженні спеціальні податкові пільги для суб'єктів, які готові підтримувати розвиток національної культури. Зауважимо, що реалізація таких заходів вимагає певного правового врегулювання.

Галузева група нормативно-правових документів містить положення та законодавчі акти щодо регулювання конкретних сфер діяльності соціокультурних закладів, як, наприклад, музейної, театральної, бібліотечної, архівної, кінематографії тощо. До цієї групи відносять Закони України: «Про музеї та музейну справу», «Про театри і театральну справу», «Про бібліотеки та бібліотечну справу», «Про національний архівний фонд та архівні установи», «Про кінематографію», «Про видавничу справу», «Про охорону археологічної

спадщини», «Про охорону культурної спадщини», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», Про національну раду України з питань телебачення та радіомовлення», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про гастрольні заходи в Україні» та інші. У кожному з таких законів розглянуто питання фінансової підтримки відповідного закладу. Так, наприклад, в ЗУ «Про театри і театральну справу» в ст. 14 «Фінансування діяльності театрів» зазначено, що «фінансування діяльності театрів залежно від форм власності, статусу та інших ознак, установлених бюджетним законодавством, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, інших місцевих бюджетів, а також коштів підприємств, установ, організацій, громадян та їх об'єднань» [2]. Зокрема в законі вказано, що основними додатковими джерелами фінансування театрів є: «кошти від продажу квитків на театральну виставу; кошти та майно, одержані за роботи, які виконує театр на замовлення юридичних та фізичних осіб; доходи від реалізації сувенірної продукції і видавничої діяльності з історії, теорії та практики театру; спонсорські надходження, благодійні внески ... » [там само].

До складу місцевої групи нормативно-правових документів зараховують регіональні й обласні програми розвитку соціокультурної сфери у вітчизняних містах та регіонах, які є важливим складником законодавчої бази щодо культури та практичною основою для поліпшення діяльності закладів цієї галузі в регіоні. У переважній більшості місцевими органами влади підготовлено та затверджено програми розвитку культури для конкретного регіону в рамках стратегії розвитку області. Прикладом може служити «Стратегія розвитку Черкаської області на період 2021–2027 роки» [3], де розвитку культурної сфери присвячено окремий підрозділ.

Також питання фінансування закладів соціокультурної сфери порушує Закон України «Про засади державної регіональної політики», у якому зазначено, що одним із інструментів фінансування державної політики є кошти міжнародних організацій, кошти з інших джерел фінансування, що не заборонені чинним законодавством.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» регулює питання порядку залучення і організації програми співпраці щодо міжнародної технічної допомоги (МТД), а саме способи, процедури, моніторинг залучення МТД (у вигляді фінансових ресурсів, майна, робіт чи послуг).

У постанові Кабінету Міністрів України «Деякі питання фінансування програм та проєктів регіонального розвитку» також висвітлюються питання порядку отримання та використання коштів, які передбачені у державному бюджеті з метою підтримки регіональної політики.

Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [4] визначається процедура благодійництва. Відповідно до цього закону благодійна організація розглядається як юридична особа, в установчих документах якої

зафіксовано благодійну діяльність в одній чи декількох сферах як основну мету її діяльності.

Також Закон України «Про Український культурний фонд» визначає проекти соціокультурного спрямування для надання грантової допомоги. Насамперед це проекти, які пов'язані з організацією й проведенням різних виставок, ярмарків, конгресів, симпозіумів тощо, спрямованих на пропаганду здобутків української культури або участь вітчизняних виробників у подібних заходах тощо.

Отже, для ефективного розвитку соціокультурної сфери розроблено та затверджено цілу низку нормативно-правових документів на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Список використаних джерел

1. «Про культуру»: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
2. «Про театри і театральну справу»: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15/conv#n101>
3. Стратегія розвитку Черкаської області на період 2021–2027 роки: Черкаська обласна рада. URL: <https://ck-oda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/18082022.pdf>
4. «Про благодійну діяльність та благодійні організації»: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Ткаченко В.В.